

גליון "והיו הדברים"

רשום על מצבת רבינו
בווארשא

ומי שישתדל בחדפסת
הספרים יהיה לו המחבר
למליץ אם יהיה לו זכות

מתורת הגה"ק ר' אריה ליב צינץ ז"ע
אבד"ק פלאצק ובסוף ימיו בווארשא

פר' וארא תשפ"ג

גליון 42

אחר, א"כ אפשר שיבא הזמן אף שלא נשלם כפשוטו, לזאת "אמר אתה לבני ישראל אני ה'" לקיים הבטחתי.

*

וידבר משה כן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקצר רוח ומעבדה קשה: "אל משה" מיותר. ויראה כי בלא"ה מקשין על הק"ו שאמר משה הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים, הא מפורש מקוצר רוח, ואין כאן ק"ו.

ונראה שהפסוק מתרץ זה במ"ש "ולא שמעו אל משה", כלומר למשה היה נחשב כאילו אין חפצים לשמוע, אבל הכתוב העיד שהיה מקוצר רוח. ולזה שלפי דעתו של משה נחשב שלא שמעו אליו, וזה יהיה מב' סיבות או שהתיאשו מן הגאולה ואבדו מדרגת האמונה, א"כ אין כדאים לגאולה שכל הזכות היה מה ש"ויאמן העם". או שלסיבת כבידת דיבורו של משה לא פנו אליו, כי רחוק היה בעיניהם שבחר הקב"ה שלוח כבד פה וערל שפה.

לכן אמר מאיזה סיבה שלא שמעו בני ישראל, כי אם הסיבה שלא פנו כלל אל דבריו כי נתיאשו מן הגאולה ואבדו זכות האמונה א"כ פשיטא שפרעה לא יכנע לב הערל אם אין זכות לישראל, אלא שאחו צדיק דרכו לדון לזכות, כי בפרשת שמות נאמר "וידבר אהרן את כל הדברים כו' לכן ויאמן העם", אבל עכשיו שמשה דבר כי לא פנו אליו בשביל שהוא ערל שפתים, וא"כ כל שכן שפרעה לא ישמע אליו. אבל הכתוב העיד שהיה מקוצר רוח ומעבודה קשה.

*

כי ידבר אליכם פרעה לאמר תנו לכם מופת ואמרת אל אהרן כו'. יש לדייק בתיבת "לכם". גם מ"ש "ויקרא גם פרעה לחכמים ולמכשפים", מהו "גם". אך יראה כי אמרו "תנו לכם מופת", ר"ל בהיות ששניהם נעשו שלוחי השם, הקצור קצרה ידו ית' לשלוח אחד, אך אין זה רק לפי שאחד אינו מוכן רק באמצעות השני, לכן אמר "תנו לכם מופת" על שנצטרפתם גם שניכם.

ולזה אמר "ואמרת אל אהרן כו'", והנה היה האות ע"י הקב"ה ומשה הממוצע ואהרן המוציא האות מכח אל הפועל, ולזה אמר כי פרעה דימה עצמו לעליון כי עשה עצמו אלוה שאמר "לי יאורי" כמבואר במדרשות, ולזה עשה גם הוא ככה "ויקרא גם פרעה לחכמים" שהיה לפי דעתו הנכזבה פרעה סיבה א' וחכמים ממוצעים, ולמכשפים שיוציאו לפועל.

*

ושמי ה' לא נודעתי להם כו'. כבר תמחו המפרשים שכמה פעמים כתיב וירא ה' אל אברהם וכו' באבות. ויראה עפ"י מ"ש בגמרא סוף פרק החולץ מנשה קטליה לישעיה, אמר משה אמר "כי לא יראני האדם וחי", ואתה אמרת "ואראה את ה'", ובגמ' כאן באמפקלריא המאירה כאן באמפקלריא שאינה מאירה. נמצא כי משה זכה לאמפקלריא המאירה שאין בה שום דמיון לכן לא ראה, אבל באמפקלריא שאינה מאירה נראה כדמות כמ"ש "וביד הנביאים אדמה".

והנה משה הכרח להיות לו אמפקלריא המאירה, כי באמפקלריא שאינה מאירה נדמה נבואתו למליצות וחזיונות שונות, אבל משה שקיבל התורה והתורה לא תסבול חידות דא"כ ח"ו תפול התורה בכללה. אך לפי שכל הנביאים לא ראו באמפקלריא המאירה לכן יתכן בפ' דבריהם חידה ומליצה, לכן נגלה למשה באמפקלריא המאירה שלא ליתן מקום לומר שהמצות בדרך חידה ומליצה.

ובזו מובן שהוא ית' הבטיח לאבות לתת הארץ ולא נתקיים כפשוטו, וזהו ג"כ לפי שלא היה באמפקלריא המאירה, לכן לא נתקיים כפי פשוטו אבל דברי משה שהיו באמפקלריא מאירה נתקיים הכל כפשוטו, לכן בכל נביאותם יש פשטים שונים כמו "ועבדים וענו אותם ארבע מאות שנה" שעפ"י פשוטו הוא ארבע מאות שנה, ומסבבין הדבר משנוולד יצחק או שקושי הגלות השלים הזמן.

ומובן שפיר "וארא אל אברהם כו' בא"ל ש"ד"י" שהוא בחינת אמפקלריא שאינה מאירה, שאפשר לסבב ההבטחה מה שאינו מובן מפשוטו, וזהו סיבה כי "שמי ה' לא נודעתי להם", שלא היה בידיעה רק בראיה, וסימן זה הוא אמפקלריא שאינה מאירה, לכן תסבול נביאותם פשטות שונים, אבל אתה שאני מגלה לך אמפקלריא המאירה, א"כ שמי ה' אינך בראיה, כי לא יראני האדם, רק בידיעה, וא"כ נבואתך לא תסבול פשטים וחידות, לכן אל יפלא בעיניך ש"הקימותי את בריתי לתת להם" ולא נתתי להם, כי אמפקלריא שאינה מאירה תסבול פירושים שונים אף שאינם כפי הפשט, אבל אתה שיש לך אמפקלריא מאירה "לכן אתה אמור לבני ישראל אני ה'", לקיים הבטחתי כי נבואתך לא תסבול חידה כי אם כפשוטה.

וזהו אמרו "ושמי ה' לא נודעתי להם", שלא היה שמי ה' אצלם בידיעה שלא בראיה שמורה על אמפקלריא מאירה לכן אין מפורש להם כפשוטה, גם יתכן לסבב המראה של ת' שנה לענין

אפשר הפדות היה דאפילו אותן שהיו יחדיו ישראלים ומצריים, אשים פדות בינם ובין ישראל, דאף ששלטו החיות במצרים, הישראל שמעורבים ביניהם נצולו.

*

וירא פרעה כי חדל המטר והברד והקלת ויוסף לחטא וכבד לבו הוא ועבדיו. עיין באלשיך. ויתכן לפרש כי טעות הקדמונים היה שפועל הרע אינו פועל הטוב, ושתי רשויות הן, אחד פועל רע ואחד פועל טוב.

והנה המטר היה בו טובה כמ"ש באלשיך, ופרעה חשב שכל כחו של משה על ידי פועל הרע, לכן אמר "ראו כי רעה נגד פניכם", שהפועל הרע אשר פעל אתי רעות, עכשיו יהיה נגד פניכם. וזהו "למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם", שאין כחו אלא להרע לפרעה ועכשיו הרע ופועל הרעה לכלותן במדבר.

לזה עשה בחינה שהמטר שהוא טוב ישאר ויודע מזה שפועל הטוב ג"כ. אך אחר שראה "כי חדל המטר" ג"כ "ויוסף לחטא" כי אין כחו אלא ברע, וכיון שיש פועל הטוב כנגדו לא יתמיד כח פועל הרע רק במקרה.

עוד י"ל מעין זה כי בודאי אין ספק שגם הוא ועבדיו עשו פעולות לבטל הרעה והמכה שבא עליהם, אך לא יכולו. והנה במטר כבר התאמת להם שלא יכלו להביאו במצרים שמעולם אין מטר במצרים ואז היו מכירין כי יד ה' עשתה זאת, לכן בקש לבטחון שישאר המטר, ובזאת יבחנו שאינו מעשה כשפים. אבל אחר שראה שחדל המטר גם כן, חשבו שאולי פעולת כשפיהם גרמו לבטל הברד, לכן "ויוסף לחטא וכבד לבו הוא ועבדיו", אשר גם הם עשו פעולת כשפיהם.

*

בפר' ואתחנן "זוכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויוציאך ה' אלקריך משם ביד חזקה ובזרוע נטויה על כן צוך ה' אלקריך לעשות את יום השבת". מה שתלה שבת במצרים ע"י מה שכתבו תוספות פרק ערבי פסחים קי"ז: ד"ה למען תזכור.

או יאמר כי נאמר (בראשית טו יג) "כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה", והם לא היו רק רד"ו שנים. לכן אפשר לומר כי ידוע שכל השבוע מבחינת שבת שהוא המשפיע בכל השבוע, וכל השבוע מושפעת מקדושת שבת ומהשארית הקדושה, וזהו קיום העולם כמו שאיתא בזוהר. וכן השבת עצמו שיש בו כחות ההשפעה מקדושת שבת הוא מקביל נגד כחות ההשפעה לכל השבוע, אם כן אחר שנגזר עליהם ארבע מאות שנה עבדות היינו בימי עבודה, אבל במצרים שעבדו גם בשבת (ע"י שמו"ר ה יח) נחשב לעבדות כפולה, כללות הנקודה ופרטות ההשפעה שמשפעת לכל השבוע, נחשב שפיר ארבע מאות שנה.

אם כן אתי שפיר שבזה הבחינה יצאו ממצרים, יען כי עבדו עמיהם גם בשבת ולא נגזר רק ימי המעשה, ויום שבת נחשב נגד כל ששת ימי המעשה, וזהו היה סיבה למחר הגאולה לרד"ו שנים, אם כן מובן שפיר "על כן צוך ה' לעשות את יום השבת".

(מלא העומר פרשת ואתחנן)

ויך את המים כו' לעיני פרעה ולעיני עבדיו. יראה כי ענין החרטומים לא היה לעיני כל, כמו מעשה משה, כי במקום שעין שולטת לא יצליחו בכשפיהם. לכן בא המופת כי גדולים מעשה ה' ויך את המים לעיני פרעה ולעיני עבדיו, ואולם החרטומים עשו כן "בלטיהם" הוא בלט, לא לעיני משה כי לא יצליחו כשופיהם לעיני משה ואהרן.

ועוד באה מופת כי החרטומים לא הפכו רק אשר היה למראה עיניהם, אבל מעשה אהרן התפשט בכל המים אשר במצרים. ובזו יובן "ויפן פרעה ויבא אל ביתו" וראה שהתפשט הדם גם במה שלא שלטו עיני משה ואהרן, מה שלא יתכן לחרטומים לעשות ואעפ"כ "לא שת לבו גם לזאת".

*

ויאמר למחר. הנה הראב"ע כתב שלא אמר זמן שחשב שמא ידע משה שהגיע זמן המסתלקות הצפרדעים, לכן אמר למחר. ומיחו לפי דברי חז"ל ששימשה כל מכה כו"כ זמן, א"כ אין להקדים ואין לאחר.

אמנם זה עצמו המופת שהוא ית' שם בפי פרעה שיאמר למחר, שהיה זמן סילוק המכה ולא שלט ברוחו לבקש שתסתלק מיד, ויאמר כדברך למען תדע כי אין כה' אלקינו", ששם בפיך לבקש למחר, לפי שגזירתו ית' שתשמש המכה כ"כ זמן וזהו מופת גדול שלא שלט ברוחו לומר מיד.

וכן צ"ל בכל המכות שהיה המבוקש ממה אף שכבר הגיע זמן הסרתן, מ"מ היה צריך תפלת משה.

*

וירא פרעה כי היתה הרוחה והכבד את לבו ולא שמע אליהם. לשון "הכבד" אינו מובן. אך אפשר לפרש עפ"י מה ששמעתי שנאמר במכת הצפרדע "ויצעק משה", שלא נאמר כן בשאר המכות, ושמעתי בשם הגאון מהר"א ברודא לפי שהיו הצפרדעים משמיעים קולות כמבואר במ"ר, והמתפלל צריך להשמיע לאזנו, ומקולות הצפרדעים לא נשמע לאזנו עד אשר זעק כן שמעתי.

ובזה מובן "על דבר הצפרדעים" שקאי על הצעקה שהוצרך לצעוק "על דבר" היינו דבור של הצפרדעים כמו שדרשו חז"ל שנשמע קולן שנכנסו בגופן וצועקים, ומובן. לכן "ויצעק" שהוא "על דבר הצפרדעים אשר שם לפרעה", והיה צריך להשמיע לאזנו.

ואני אמרתי טעם להכביד לבו של פרעה, כי אמרו חז"ל ברכות כ"ד ב' המשמיע קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמנה ופרשי" כאלו אין הקב"ה שומע תפלת לחש. ומזה לקח לו פרעה הכבדת לבו שלא להאמין שהוא ית' בעל היכולת ובוהן עשתונות וקרוב לב איש. וזהו "וירא פרעה כי היתה הרוחה", וגם "והכבד את לבו" על ידי הצעקה, לזה "ולא שמע אליהם".

*

והפליתי ביום ההוא את ארץ גושן אשר עמי עומד עליה לבלתי היות שם ערוב למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ ושמתי פדות בין עמי ובין עמך למחר יהיה האות הזה. לכאורה הוא כפול.